

Зміна ціни електричної енергії в договорах про закупівлю в умовах дії нового ринку (частина II)

У випусковій журналу «Радник в сфері державних закупівель» № 9 (96) за вересень 2019 року на стор. 27-36 ми детально розглянули принципи ціноутворення та зміни структури ціни на електричну енергію/універсальні послуги в умовах дії нової моделі ринку електроенергії, а також питання зміни ціни в чинних договорах про закупівлю електричної енергії у зв'язку зі зміною регульованих цін (тарифів) і нормативів. У даній публікації розглянемо випадки зміни ціни електричної енергії в договорах, укладених відповідно до Закону України «Про публічні закупівлі» від 25.12.2015 № 922-VIII (далі — Закон № 922) в разі коливання ціни на ринку, а також спробуємо надати практичні рекомендації стосовно формування порядку зміни ціни електричної енергії в проєктах договорів під час проведення процедур закупівель для потреб наступних періодів.

Загальні умови, вимоги та обмеження щодо зміни ціни електричної енергії в договорах про закупівлю у зв'язку з коливанням ціни на ринку

Нагадаємо, що, згідно з пунктом 2 частини четвертої статті 36 Закону № 922, істотні умови договору про закупівлю не можуть змінюватися після його підписання до виконання зобов'язань сторонами в повному обсязі, крім випадків зміни ціни за одиницю товару не більше ніж на 10 відсотків у разі коливання ціни такого товару на ринку, за умови, що зазначена зміна не призведе до збільшення суми, визначеної в договорі. Відповідно до цієї норми Закону № 922 (зважаючи на положення цивільного та господарського законодавства, а також відповідну судову практику) сторони договору про закупівлю електричної енергії (як і будь-якого іншого товару) можуть за взаємною згодою змінювати ціну за одиницю товару за наявності одночасно таких умов:

на ринку товару (у нашому випадкові — на ринку електричної енергії) дійсно відбулося коливання ціни, тобто наявне об'єктивне збільшення або зменшення ціни товару на ринку;

коливання ціни відбулося після укладення договору про закупівлю;

факт коливання ціни товару на ринку повинен бути підтверджений документально: відповідний документ має підтверджувати зміну рівня ринкових цін протягом визначеного часового періоду у відсотках або грошових одиницях або ж містити

інформацію про рівень ринкових цін на день укладення договору (останньої угоди про зміну ціни) та на момент внесення змін до договору в частині ціни за одиницю товару.

Одночасно, виходячи з вимог чинного законодавства та зважаючи на наявну судову практику, сторони повинні дотримуватися низки вимог та обмежень, а саме:

одноразова зміна ціни за одиницю товару не може перевищувати 10 %;

один випадок документально підтвердженого коливання ціни товару на ринку може бути підставою лише для однієї зміни ціни за одиницю товару, але не більше ніж на 10 %;

зміна ціни за одиницю товару в договорі повинна бути пропорційною до зміни ціни такого товару на ринку (з дотриманням принципу максимальної економії та ефективності, який передбачений статтею 3 Закону № 922);

зміна ціни за одиницю товару не повинна призводити до збільшення суми, визначеної в договорі про закупівлю [у разі збільшення ціни за одиницю товару сторони повинні відповідно зменшити обсяг закупівлі (кількість товару) таким чином, щоб не перевищувати суму, яка була визначена в договорі про закупівлю на день його укладення].

Особливості коливання цін на ринку електричної енергії

До 01.07.2019 український ринок електричної енергії працював за моделлю «єдиного покупця», в якій єдиний суб'єкт господарювання — ДП «ЕНЕРГОРИНОК» — здійснював весь оптовий продаж електроенергії на оптовому ринку електричної енергії України (далі — ОРЕ), а ціновим індикатором електричної енергії як товару на ОРЕ була оптова ринкова ціна (далі — ОРЦ), яку розраховували відповідно до Правил оптового ринку електричної енергії, погоджених Постановою НКРЕ від 09.08.2012 № 1028 (далі — Правила ОРЕ). Тож сторони договору про закупівлю електричної енергії могли змінювати ціну за одиницю товару на підставі пункту 2 частини четвертої статті 36 Закону № 922, на основі офіційних даних про погодинну ОРЦ, які оприлюднювали на [вебсайті ДП «ЕНЕРГОРИНОК»](#). На підставі цих даних оформлювали відповідні документи (довідки, експертні висновки тощо) про ОРЦ (переважно йшлося про середнє арифметичне значення погодинних оптових цін за певний місяць), які сторони договорів про закупівлю використовували для документального підтвердження факту коливання ціни електричної енергії на ринку.

З 01.07.2019, тобто з початку дії нового ринку електричної енергії, відповідно до пункту 2 розділу XVII Закону України «Про ринок електричної енергії» від 13.04.2017 № 2019-VIII

(далі — Закон № 2019) замовники на практиці зіткнулися з певними труднощами щодо встановлення та документального підтвердження факту коливання ринкових цін на електричну енергію, які були зумовлені особливостями структури нового ринку. Річ у тім, що з 01.07.2019 для постачання електричної енергії споживачам усіх категорій електропостачальники закупають електроенергію на різних сегментах нового ринку, зокрема на ринку двосторонніх договорів (далі — РДД), ринку «на добу наперед» (далі — РДН), внутрішньодобовому ринку (далі — ВДР), балансуєчому ринку тощо. Кожен із зазначених сегментів ринку відрізняється як за обсягами реалізації, так і за рівнем цін на електричну енергію, а головне — їх динамікою. Протягом одного й того ж періоду часу на різних сегментах ринку може бути різна динаміка цін на електроенергію (у відносних та абсолютних показниках): на одному сегменті ринку ціна зростає, а на іншому — залишається відносно стабільною або ж демонструє тенденцію до зниження. За таких умов замовники з 01.07.2019 постали перед проблемою вибору відповідних цінових орієнтирів (індикаторів) для визначення та підтвердження коливання цін на електричну енергію на ринку.

Частково цю проблему вирішив лист Мінекономрозвитку України від 14.08.2019 № 3304-04/33869-06 «Щодо зміни ціни у договорах по-стачання електричної енергії» (далі — лист від 14.08.2019 № 3304-04/33869-06). Детальніше з даним листом можна ознайомитися в журналі «Радник в сфері державних закупівель» № 9 (96) за вересень 2019 року на стор. 37. У даному листі Уповноважений орган вказав на можливість використання для документального підтвердження факту коливання ціни електричної енергії на ринку інформації про результати торгів на РДН та ВДР, яку оприлюднює відповідно до Закону № 2019 [ДП «ОПЕРАТОР РИНКУ» на власному вебсайті](#).

Згідно з частиною шостою статті 67 Закону № 2019 відповідно до правил ринку «на добу наперед» та внутрішньодобового ринку за результатами торгів оприлюднюються ціна та обсяги купівлі-продажу електричної енергії для кожного розрахункового періоду та інші показники, що можуть використовуватися як орієнтир (індикатор) для укладення правочинів щодо купівлі-продажу електричної енергії на ринку електричної енергії. оприлюднення результатів торгів на ринку «на добу наперед» та внутрішньодобовому ринку відповідно до Закону № 2019 забезпечує [ДП «ОПЕРАТОР РИНКУ» на своєму вебсайті](#). (Лист від 14.08.2019 № 3304-04/33869-06)

Цінові показники, які оприлюднює оператор ринку

Однак у вказаному листі не уточнено, які саме цінові показники, оприлюднені ДП «ОПЕРАТОР РИНКУ» згідно із Законом № 2019, слід використовувати для підтвердження факту коливання ціни електроенергії на ринку. Річ у тім, що на [вебсайті](#) оприлюднюють різноманітну інформацію та показники, які характеризують динаміку цін та ринкову

кон'юнктуру в певний момент часу на різних сегментах організованого ринку та різних торгових зонах, зокрема:

результати щоденних розрахунків, включаючи погодинні ціни електричної енергії протягом доби та середньозважену ціну за добу;

погодинні ціни купівлі-продажу електричної енергії;

щоденні індекси РДН, включаючи індекси цін пікового, позапікового та базового навантаження;

аналітичні матеріали, зокрема звіти про результати роботи РДН/ВДР, які містять узагальнену інформацію про ціни та інші показники, що склалися на РДН і ВДР.

При цьому інформація про ціну електричної енергії (погодинна ціна, середньозважена за добу, 10 днів, 20 днів і календарний місяць) та інші показники представлені окремо за двома сегментами організованого ринку — РДН і ВДР — та в розрізі двох відокремлених торгових зон (торгова зона «острів Бурштинської ТЕС» і торгова зона «ОЕС України»). Зважаючи на це, закупівельникам, які, як правило, не є фахівцями з питань функціонування ринку електроенергії, складно розібратися в такому масиві оприлюднених даних та обрати необхідні показники, які об'єктивно й найбільш повно характеризують коливання ринкової ціни на електричну енергію.

Відокремлені торгові зони ринку електричної енергії

На перший погляд, зі змісту частини шостої статті 67 Закону № 2019 та рекомендацій, викладених у листі від 14.08.2019 № 3304-04/33869-06, випливає, що для документального підтвердження факту коливання ціни на ринку електроенергії споживачі з числа замовників можуть використовувати цінові, кількісні та інші показники РДН і ВДР, які склалися на ринку електричної енергії в цілому по Україні, за даними ДП «ОПЕРАТОР РИНКУ». однак слід пам'ятати, що на даний час на ринку електричної енергії функціонують дві відокремлені торгові зони, результати торгів у яких суттєво відрізняються та не збігаються з узагальненими показниками по Україні.

Згідно з пунктом 1.1.2 глави 1.1 розділу I Правил ринку, затверджених Постановою НКРЕКП від 14.03.2018 № 307, торгова зона (зона) — це відокремлена зона, визначена оператором системи передачі за погодженням з Регулятором, у якій здійснюється синхронна робота електроустановок. Постановою НКРЕКП від 27.06.2019 № 1307 «Про погодження визначених ДП «НЕК «Укренерго» торгових зон» у межах України було визначено дві відокремлені торгові зони — торгову зону «острів Бурштинської ТЕС» і торгову зону «ОЕС України», на яких окремо здійснюють торгові операції.

Відповідно до Правил ринку «на добу наперед» та внутрішньодобового ринку, затверджених Постановою НКРЕКП від 14.03.2018 № 308 (у редакції Постанови НКРЕКП від 24.06.2019 № 1169), торги на РДН і ВДР проводять окремо в кожній торговій зоні. Тож ціни на електричну енергію, обсяги її купівлі-продажу та динаміка цін у кожній із торгових зон суттєво відрізняються (аналіз наведено в таблицях 1–3).

Таким чином, зважаючи на технічну й комерційну відокремленість торгових зон «ОЕС України» й «острів Бурштинської ТЕС», більш обґрунтованим видається використання замовниками показників РДН і ВДР тієї торгової зони, що включає в себе електромережі, до яких приєднані їхні електроустановки.

Отже, замовникам, чиї електроустановки приєднані до мереж «Бурштинського енергоострова», слід орієнтуватися на ринкові показники, які склалися в торговій зоні «острів Бурштинської ТЕС», а іншим замовникам (приєднаним до мереж ОЕС України) — на показники торгової зони «ОЕС України».

Довідково

Створення двох відокремлених торгових зон зумовлено тим, що в українській енергосистемі з 01.06.2012 функціонує Енергетичний острів Бурштинської ТЕС, який відокремлений від об'єднаної енергетичної системи України (далі — ОЕС України) та інтегрований в Європейську мережу операторів системи передачі електричної енергії — European Network of Transmission System Operators for Electricity (далі — ENTSO-E). Енергетичний острів Бурштинської ТЕС (або «Бурштинський енергоострів») є умовною територією, на якій розташовані електричні мережі Бурштинської ТЕС разом з прилеглою до цієї території електромережею та власними споживачами електроенергії в межах Закарпатської, Івано-Франківської та Львівської областей.

Крім Бурштинської ТЕС, до «Бурштинського енергоострова» входять Калуська ТЕЦ (Івано-Франківська обл.) і Теремле-Ріцька ГЕС (Закарпатська обл.), включаючи приєднані магістральні та розподільчі мережі. Енергетичний острів Бурштинської ТЕС працює в ізолюваному режимі відносно іншої частини ОЕС України і в паралельному режимі з країнами-членами ENTSO-E.

Між зоною «острів Бурштинської ТЕС» та іншими частинами ОЕС України немає електричного зв'язку, тож у двох електрично не зв'язаних частин енергосистеми різні параметри мережі: частота, напруга, кут зсуву фаз тощо.

У межах же однієї торгової зони електроустановки працюють у синхронному режимі. Водночас такі зони ізолювані та несинхронізовані одна з одною, що вимагає окремого планування режиму роботи кожної з них, окремої закупівлі резервів і окремого регулювання небалансів.

Така ситуація унеможливорює ринкові відносини щодо купівлі-продажу електричної енергії

як товару між різними зонами при відсутності між ними фізичного зв'язку.

«Змішане живлення»

Однак на практиці часто зустрічаються ви-падки так званого «змішаного живлення», коли споживач (замовник) має кілька елек-троустановок, які приєднані до мереж різних торгових зон, або ж має можливість «перемикатися» між різними електромережами та отримувати електричну енергію з однієї чи іншої торгової зони. Особливо це характерно для Південно-Західної частини України, зокрема Закарпатської, Івано-Франківської та Львівської областей.

Для таких замовників використання цінових та кількісних показників РДН і ВДР лише однієї з відокремлених торгових зон видається не зовсім правильним, зважаючи на різні показники динаміки цін на електричну енергію у кожній з них (див. таблиці 2-3).

У цих випадках доцільно використовувати як ринкові орієнтири (індикатори) цінові, кількісні та інші показники РДН і ВДР, які склалися в цілому по Україні (враховуючи одночасно показники обох торгових зон — «ОЕС України» і «острів Бурштинської ТЕС») та оприлюднені ДП «ОПЕРАТОР РИНКУ» на власному вебсайті відповідно до Закону № 2019 (див. таблицю 1).

У випадках «змішаного живлення» від електромереж обох торгових зон замовникам доцільно використовувати як ринкові індикатори оприлюднені ДП «ОПЕРАТОР РИНКУ» цінові, кількісні та інші показники РДН і ВДР, які склалися в цілому по Україні.

Середньозважена ціна електричної енергії

Особливістю РДН і ВДР є те, що ціна електричної енергії залежить від часу доби, у який здійснюється її постачання (купівля-продаж). Тож ціна на ринку змінюється (коливається) щогодини — від найменших значень у період мінімального навантаження (від 00:00 до 08:00 та від 23:00 до 24:00) до найбільших — у години максимального навантаження (період від 08:00 до 23:00). При цьому максимальна й мінімальна погодинна ціна залежно від часу доби може відрізнятись більше ніж утричі.

У листі від 14.08.2019 № 3304-04/33869-06 Мінекономрозвитку наголошує, що, згідно з частиною шостою статті 67 Закону № 2019, як орієнтир (індикатор) для укладення правочинів щодо купівлі-продажу електричної енергії на ринку електричної енергії можуть бути використані ціна та обсяги купівлі-продажу електричної енергії для кожного розрахункового періоду.

Виходячи із цього, самі по собі погодинні ціни електричної енергії в розрізі сегментів ринку (РДН і ВДР) й торгових зон об'єктивно не можуть слугувати єдиним орієнтиром для визначення коливання ціни на ринку електроенергії, оскільки вони не враховують обсяги

купівлі-продажу електричної енергії у відповідну годину доби.

Показником, який одночасно враховує ціну та обсяги купівлі-продажу електроенергії, є середньозважена ціна електричної енергії, яка складається за результатами торгів на РДН і ВДР. Як зазначено вище, ДП «ОПЕРАТОР РИНКУ» оприлюднює на власному вебсайті інформацію про середньозважену ціну на електричну енергію за результатами кожного торгового дня, а також за окремі періоди: 10 днів, 20 днів, календарний місяць.

Зважаючи на те, що цінові орієнтири (індикатори) підлягають застосуванню в договірних відносинах щодо постачання електричної енергії споживачеві на роздрібному ринку, для документального підтвердження факту коливання ціни електричної енергії замовникам слід використовувати показники середньозваженої ціни електричної енергії за розрахунковий період — календарний місяць, який встановлений для учасників роздрібного ринку згідно з пунктами 2.3.13 і 4.19 Правил роздрібного ринку електричної енергії, затверджених Постановою НКРЕКП від 14.03.2018 № 312 (далі — ПРПЕЕ).

Виходячи з вимог Закону № 2019 (частина шоста статті 67), ПРПЕЕ (пунктів 2.3.13 і 4.19) та змісту листа від 14.08.2019 № 3304-04/33869-06, для документального підтвердження факту коливання ціни електричної енергії на ринку замовникам слід використовувати показники середньозваженої ціни електричної енергії за відповідний календарний місяць.

Середньозважену ціну електричної енергії на РДН і ВДР за відповідний період оприлюднюють на [вебсайті ДП «ОПЕРАТОР РИНКУ» в розділі «Аналітичні матеріали» – «Звіти про результати роботи РДН/ВДР та про діяльність ОР»](#), починаючи з липня 2019 року.

За необхідності середньозважену ціну електричної енергії замовник може розрахувати самостійно на підставі даних про добові та погодинні ціни й обсяги купівлі-продажу електричної енергії на [відповідних сегментах ринку й торгових зонах](#) за формулою 1.

Формула 1

$$C_{жц} = \frac{\sum_i \sum_{ii} (C_{ii} \times W_{ii})}{\sum_i \sum_{ii} W_{ii}}, \text{ де}$$

$C_{жц}$ — середньозважена ціна електричної енергії за календарний місяць, грн/МВт·год;
 C_{ii} — ціна електричної енергії на ринку в і-ту годину І-тої доби календарного місяця, грн/МВт·год;
 W_{ii} — обсяг електричної енергії, реалізований на ринку в і-ту годину І-тої доби календарного місяця, МВт·год.

Динаміка середньозваженої ціни електричної енергії на РДН і ВДР

Згідно зі змістом частини шостої статті 67 Закону № 2019, як орієнтир (індикатор) для укладення правочинів щодо постачання електричної енергії замовники можуть використовувати ціни та обсяги реалізації електричної енергії (тобто середньозважені ціни), які склалися на РДН і ВДР у відповідному розрахунковому періоді.

Водночас, як свідчать дані про результати роботи РДН і ВДР протягом липня – серпня 2019 року, середньозважені ціни електроенергії та їх динаміка на цих сегментах ринку суттєво відрізняються. Так, загалом по Україні середньозважена ціна електричної енергії на РДН у серпні 2019 зросла на + 2,17 % порівняно з попереднім місяцем, у той же період на ВДР цей показник знизився на - 0,93 % (таблиця 1).

Таблиця 1

Середньозважена ціна та обсяги купівлі-продажу електричної енергії на РДН і ВДР (загалом по Україні)

Розрахунковий період	Показники РДН			Показники ВДР			Зведені показники (РДН + ВДР)	
	Обсяг ринку РДН	Питома вага	Середньозважена ціна РДН	Обсяг ринку ВДР	Питома вага	Середньозважена ціна ВДР	Обсяг ринків РДН + ВДР	Середньозважена ціна РДН + ВДР
Липень 2019 року	4 068 398,50	97,66 %	1 643,48	88 411,90	2,34 %	1 819,64	4 156 810,40	1 647,23
Серпень 2019 року	3 618 449,80	96,92 %	1 679,09 ↑ + 2,17 %	89 912,00	3,08 %	1 802,71 ↓ - 0,93 %	3 708 361,80	1 682,09 ↑ + 2,14 %

(За даними з вебсайту <https://www.oree.com.ua>)

У відокремлених торгових зонах за цей же період динаміка середньозважених цін на РДН і ВДР відрізняється ще більше. Так, у торговій зоні «ОЕС України» приріст даного показника на РДН склав + 1,81 %, тоді як на ВДР відбулося зниження на - 4,40 % (таблиця 2).

Таблиця 2
Середньозважена ціна та обсяги купівлі-продажу електричної енергії на РДН і ВДР
(«ОЕС України»)

Розрахунковий період	Показники РДН			Показники ВДР			Зведені показники (РДН + ВДР)	
	Обсяг ринку РДН	Питома вага	Середньозважена ціна РДН	Обсяг ринку ВДР	Питома вага	Середньозважена ціна ВДР	Обсяг ринків РДН + ВДР	Середньозважена ціна РДН + ВДР
Липень 2019 року	4 068 398,50	97,87 %	1 639,71	88 411,90	2,13 %	1 835,27	4 156 810,40	1 643,87
Серпень 2019 року	3 618 449,80	97,58 %	1 669,44 ↑ + 1,81 %	89 912,00	2,42 %	1 754,57 ↓ - 4,40 %	3 708 361,80	1 671,50 ↑ + 1,68 %

(За даними з вебсайту <https://www.oree.com.ua>)

Натомість у торговій зоні «Острів Бурштинської ТЕС» спостерігалось значне зростання середньозваженої ціни на обох сегментах ринку: + 9,30 % на РДН та + 11,98 % на ВДР (таблиця 3).

Таблиця 3
Середньозважена ціна та обсяги купівлі-продажу електричної енергії на РДН і ВДР
(«Острів Бурштинської ТЕС»)

Розрахунковий період	Показники РДН			Показники ВДР			Зведені показники (РДН + ВДР)	
	Обсяг ринку РДН	Питома вага	Середньозважена ціна РДН	Обсяг ринку ВДР	Питома вага	Середньозважена ціна ВДР	Обсяг ринків РДН + ВДР	Середньозважена ціна РДН + ВДР
Липень 2019 року	279 257,20	94,59 %	1 698,34	15 957,80	5,41 %	1 733,01	295 215,00	1 700,21
Серпень 2019 року	196 978,50	86,25 %	1 856,24 ↑ + 9,30 %	31 395,60	13,75 %	1 940,57 ↑ + 11,98 %	228 374,10	1 867,83 ↑ + 9,86 %

(За даними з вебсайту <https://www.oree.com.ua>)

У зв'язку із цим виникає питання: показники якого сегмента ринку — РДН чи ВДР — слід

використовувати сторонам договору для відстеження динаміки та підтвердження коливання ціни електричної енергії на ринку?

Як видно з даних, наведених у таблицях 1-3, обсяги реалізації електроенергії за липень – серпень 2019 року на ВДР є незначними порівняно з показниками РДН. У зв'язку із цим показники ВДР мали невеликий вплив на загальну динаміку середньозваженої ціни електричної енергії в серпні 2019 року: зростання сукупної середньозваженої ціни електроенергії на обох сегментах ринку (РДН і ВДР) є меншим від зростання цього показника тільки на РДН лише на 0,13 % у торговій зоні «ОЕС України», 0,56 % — у торговій зоні «Острів Бурштинської ТЕС» та 0,03 % по Україні загалом. За таких умов для документального підтвердження факту коливання ціни електричної енергії на ринку виникає враження, що замовники можуть використовувати показники середньозваженої ціни електричної енергії лише за даними РДН та не брати до уваги показники ВДР. Така позиція може бути обґрунтована тим, що ні в Законі № 2019 (частина шоста статті 67), ні в листі від 14.08.2019 № 3304-04/33869-06 не йдеться про необхідність брати до уваги ціни та обсяги купівлі-продажу одночасно на обох сегментах організованого ринку, а лише вказано на можливість використання цих показників як орієнтирів (індикаторів) для укладення відповідних правочинів.

Водночас навіть протягом серпня 2019 року ВДР демонструє збільшення обсягів купівлі-продажу електроенергії, особливо в торговій зоні «Острів Бурштинської ТЕС» — з 5,41 % до 13,75 %. Збереження такої тенденції в майбутньому, як видається, зрештою призведе до необхідності врахування цінових і кількісних показників ВДР для підтвердження факту та динаміки коливання ціни у відповідних торгових зонах. У зв'язку із цим уже зараз для найбільш повного та об'єктивного врахування динаміки цін на ринку замовникам доцільно використовувати показники середньозваженої ціни електричної енергії одночасно на обох сегментах ринку. Для цього можна скористатися загальним показником середньозваженої ціни електричної енергії на РДН і ВДР, який розраховують, виходячи із середньозваженої ціни та обсягу реалізації електроенергії на кожному із цих сегментів ринку, **за формулою 2.**

Формула 2

$$СжЦ^{Заг} = \frac{СжЦ^{РДН} \times W^{РДН} + СжЦ^{ВДР} \times W^{ВДР}}{W^{РДН} + W^{ВДР}}, \text{ де}$$

СжЦ^{Заг} — загальна середньозважена ціна електричної енергії на РДН і ВДР за місяць, грн/МВт-год;

СжЦ^{РДН} — середньозважена ціна електричної енергії на РДН за місяць, грн/МВт-год;

W^{РДН} — обсяги купівлі-продажу електричної енергії на РДН за місяць, МВт-год;

СжЦ^{ВДР} — середньозважена ціна електричної енергії на ВДР за місяць, грн/МВт-год;

W^{ВДР} — обсяги купівлі-продажу електричної енергії на ВДР за місяць, МВт-год.

Дані про середньозважені ціни та обсяги купівлі-продажу електричної енергії на РДН і ВДР оприлюднюють на вебсайті ДП «ОПЕРАТОР РИНКУ» за таким посиланням: https://www.oree.com.ua/index.php/main/get_by_id/500).

Для документального підтвердження факту коливання ціни електричної енергії на ринку і найбільш об'єктивного, повного й точного врахування динаміки коливання цін замовникам доцільно використовувати загальний **показник середньозваженої ціни електричної енергії на РДН і ВДР за відповідний календарний місяць**, який би враховував ціни та обсяги реалізації електроенергії на обох сегментах ринку.

Вплив коливання ринкових цін на елементи структури ціни електричної енергії

У журналі «Радник в сфері державних закупівель» № 9 (96) за вересень 2019 року на стор. 29-31 ми детально розглянули структуру ціни електричної енергії, яку постачає споживачеві електропостачальник за вільними цінами в умовах нового ринку. Нагадаємо, що вказана ціна складається з:

регульованих елементів — тарифів, які встановлює НКРЕКП та які не залежать від ринкової кон'юнктури: тарифу на послуги з передачі електричної енергії (якщо електроустановка споживача приєднана до мережі розподілу) і тарифу на послуги з розподілу електричної енергії (якщо електроустановка споживача приєднана до мережі розподілу, а умовами договору передбачено оплату послуг з розподілу електричної енергії споживачем через електропостачальника);

нерегульованих (ринкових) елементів, які встановлюють за результатами переговорів або тендеру: вартість електричної енергії як товару та ціна (тариф) на послуги електропостачальника.

При цьому коливання ціни електроенергії на ринку безпосередньо не впливає на регульовані тарифи в структурі ціни за одиницю електричної енергії, які залишаються незмінними до їх перегляду НКРЕКП. Відтак коливання ціни електричної енергії на ринку (динаміка середньозваженої ціни електричної енергії) може бути підставою для зміни лише нерегульованої складової ціни, що включає вартість електроенергії як товару та ціну (тариф) на послуги електропостачальника. У випадку, передбаченому пунктом 2 частини четвертої статті 36 Закону № 922, сторони договору про закупівлю електричної енергії можуть змінювати лише нерегульовану складову ціни за одиницю електричної енергії пропорційно до коливання ціни такого товару на ринку. Регульовані тарифи у складі ціни за одиницю електричної енергії можуть змінюватися у випадках, передбачених пунктом 7 частини четвертої статті 36 Закону № 922.

Формульний підхід до зміни ціни за одиницю електричної енергії

Рекомендуємо замовникам для уникнення можливих спорів з електропостачальниками у випадках, передбачених пунктом 2 частини четвертої статті 36 Закону № 922, передбачати в проєктах договорів про закупівлю прозорий і чіткий порядок зміни ціни за одиницю товару з одночасним визначенням періодичності корегування ціни та вичерпний перелік способів документального підтвердження коливання ціни електричної енергії на ринку. На основі аналізу структури ціни електричної енергії та сучасної кон'юнктури організованих сегментів нового ринку в договорах про закупівлю як приклад пропонуємо застосування формульного підходу до порядку зміни ціни за одиницю електричної енергії у зв'язку з коливанням її ціни на ринку. Даний приклад наведено у **формулі 3**.

Формула 3

$$C_m = C_0 \times \frac{C_{ж}C_{m-1}}{C_{ж}C_0} + T^{пер} + T^p + ПДВ, \text{ де}$$

C_m — змінена ціна за одиницю електричної енергії, грн/кВт-год;

C_0 — вартість електричної енергії як товару в структурі ціни за одиницю електричної енергії на день укладення договору (останньої додаткової угоди про зміну ціни) з урахуванням вартості послуг електропостачальника, пов'язаних з постачанням електричної енергії, та без урахування регульованих тарифів і ПДВ, грн/кВт-год;

$C_{ж}C_{m-1}$ — середньозважена ціна на РДН і ВДР за місяць, що передує зміні ціни за одиницю електричної енергії, грн/МВт-год (за даними ДП «ОПЕРАТОР РИНКУ» у відповідній торговій зоні або в цілому по Україні);

$C_{ж}C_0$ — середньозважена ціна на РДН і ВДР за місяць, у якому укладено договір (остання додаткова угода про зміну ціни), грн/МВт-год (за даними ДП «ОПЕРАТОР РИНКУ» у відповідній торговій зоні або в цілому по Україні);

Показник середньозваженої ціни електричної енергії на РДН і ВДР за відповідний календарний місяць ($C_{ж}C_{m-1}$ та $C_{ж}C_0$) обчислюють за формулою 2, яка наведена вище;

$T^{пер}$ — тариф на послуги з передачі електричної енергії, установлений НКРЕКП, грн/кВт-год (тариф не включають до ціни, якщо електроустановка споживача приєднана до системи передачі і вказаний тариф він сплачує безпосередньо операторові системи передачі);

T^p — тариф на послуги з розподілу електричної енергії, установлений НКРЕКП, грн/кВт-год (тариф не включають до ціни, якщо споживач безпосередньо сплачує за послуги операторові системи розподілу або коли електроустановка споживача приєднана до системи передачі);

ПДВ — податок на додану вартість, який нараховують відповідно до податкового законодавства України та враховують у складі ціни за одиницю електричної енергії.

Необхідно зауважити, що запропонована вище формула не є ідеальним, універсальним чи єдином можливим рішенням. Це — лише один із варіантів врегулювання порядку зміни ціни

за одиницю в договорі про закупівлю у зв'язку з коливанням ціни електричної енергії на ринку, який, на нашу думку, найбільш об'єктивно враховує динаміку середньозваженої ціни електричної енергії та не допускає різних трактувань сторонами договору. У той же час замовник, передбачаючи в проєкті договору про закупівлю механізм зміни ціни за одиницю електричної енергії, у тому числі на основі власного формульного чи іншого підходу, повинен передусім виходити з конкретних умов та особливостей постачання електричної енергії саме для його потреб, а також специфіки формування ціни на електроенергію.

Періодичність зміни ціни електричної енергії у зв'язку з коливанням її ціни на ринку

Законом № 922 не встановлено вимог щодо періодичності зміни ціни за одиницю електричної енергії у випадку коливання її ціни на ринку (як і щодо інших товарів). При цьому звертаємо увагу, що обмеження періодичності зміни ціни за одиницю товару не частіше ніж один раз на 90 днів з моменту підписання договору про закупівлю, які передбачає нова редакція Закону України «Про публічні закупівлі», ухваленого 19.09.2019, не поширюються на договори про закупівлю бензину та дизельного пального, газу та електричної енергії (пункт 2 частини п'ятої статті 41).

За таких умов положення щодо періодичності зміни ціни на електричну енергію можуть бути визначені замовником у проєкті договору про закупівлю. Наприклад, шляхом встановлення обмежень стосовно зміни ціни не частіше ніж один раз на розрахунковий період (місяць) та її застосування з першого числа відповідного розрахункового періоду, що повністю відповідає ПРРЕЕ та узгоджується з вимогами комер-ційного обліку електричної енергії.

Документальне підтвердження коливання ціни електричної енергії на ринку

У листі від 14.08.2019 № 3304-04/33869-06 Уповноважений орган вказав, що для документального підтвердження факту коливання ціни електричної енергії на ринку сторони можуть використовувати інформацію про результати торгів на РДН і ВДР, оприлюднену відповідно до законодавства на [веб-сайті ДП «ОПЕРАТОР РИНКУ»](#), а саме про ціну та обсяги купівлі-продажу електричної енергії для кожного розрахункового періоду та інші показники, що можуть використовувати як орієнтир (індикатор) для укладення правочинів щодо купівлі-продажу електричної енергії — згідно з частиною шостою статті 67 Закону № 2019. Водночас у зазначеному листі Мінекономрозвитку зауважує, що перелік органів, установ, організацій, які вповноважені надавати відповідну

інформацію щодо коливання ціни електричної енергії на ринку, та перелік підтвердних документів не є вичерпним.

Таким чином, порядок та способи документального підтвердження коливання ціни електричної енергії на ринку сторонам необхідно самостійно передбачити в договорі про закупівлю, виходячи з вимог законодавства України, у тому числі за допомогою встановлення переліку підтвердних документів і вимог до їх найменування, форми та змісту. При цьому важливо, щоб відповідний документ містив інформацію про факт і динаміку зміни ціни товару на ринку станом на відповідну дату (розрахунковий період) порівняно з іншою датою (розрахунковим періодом).

Зміна ціни за одиницю електричної енергії в чинних договорах про закупівлю, укладених до 01.07.2019

Як свідчить практика, договори про закупівлю електричної енергії, укладені до 01.07.2019 (з незначними винятками), не містять окремого порядку чи умов зміни ціни за одиницю електричної енергії в разі коливання ціни на ринку. Безумовно, як уже було зазначено, у договорі про закупівлю для застосування положень пункту 2 частини четвертої статті 36 Закону № 922 не вимагають встановлення порядку зміни ціни на цих підставах.

У листі від 14.08.2019 № 3304-04/33869-06 Мінекономрозвитку вказує, що в разі коливання ціни електричної енергії на ринку, що зумовлено реформуванням галузі електроенергетики України та призводить до зміни порядку формування ціни на електричну енергію, сторони договору, укладеного за результатами проведених процедур закупівель до 01.07.2019, можуть використовувати випадок зміни ціни за одиницю товару до 10 відсотків без збільшення суми договору з відповідним зменшенням кількості товару на підставі пункту 2 частини четвертої статті 36 Закону. При цьому Уповноважений орган рекомендує для документального підтвердження факту коливання ціни електричної енергії на ринку використовувати все ту ж інформацію про ціни та обсяги купівлі-продажу електричної енергії на РДН і ВДР, яку оприлюднюють згідно із законодавством на [вебсайті ДП «ОПЕРАТОР РИНКУ»](#).

Водночас у листі від 14.08.2019 № 3304-04/33869-06 не взято до уваги, що дані про ціну та обсяги реалізації електроенергії на РДН і ВДР оприлюднюють на [вебсайті](#) з липня 2019 року, та не визначено, які цінові орієнтири (індикатори) необхідно брати до уваги як базові для підтвердження рівня ціни електричної енергії на ринку на момент укладення договорів про закупівлю до 01.07.2019, коли РДН і ВДР ще не діяли.

Зважаючи на роз'яснення НКРЕКП стосовно принципів ціноутворення та індикативних цін до і після початку функціонування нового ринку, викладені в листі від 08.08.2019 № 8312/13.1-7-19 [з листом можна ознайомитися у випусковій журналі «Радник в сфері державних закупівель» № 9 (96) за вересень 2019 року на стор. 39–42], можна дійти висновку, що таким базовим орієнтиром (індикатором) на дату укладення договору про закупівлю до 01.07.2019 може слугувати документально підтверджена середньомісячна

ОРЦ, розрахована на основі даних про погодинну ОРЦ, які розміщені на [вебсайті ДП «ЕНЕРГОРИНОК»](#). Зважаючи на це, викладені в даній статті підходи до зміни ціни за одиницю електричної енергії, включаючи формули розрахунку ціни, з відповідним корегуванням замовники можуть успішно застосовувати при внесенні змін до чинних договорів про постачання електроенергії споживачеві, укладених до 01.07.2019. Зокрема, для розрахунку нової ціни за одиницю електричної енергії при укладенні додаткових угод згідно з пунктом 2 частини четвертої статті 36 Закону № 922. Для цього в запропонованій вище формулі 3 достатньо змінити показник середньозваженої ціни на РДН і ВДР у відповідній торговій зоні (СжЦ0) на показник середньої оптової ринкової ціни (oPC0сер) за місяць, у якому до 01.07.2019 було укладено договір про закупівлю або останню додаткову угоду про зміну ціни.

На завершення розгляду питань зміни ціни електричної енергії в договорах про закупівлю в умовах дії нового ринку пропонуємо ознайомитися з прикладом порядку зміни умов договору, який може стати в пригоді під час проведення процедур закупівель для потреб наступних періодів та для укладення за їх результатами договорів про постачання електричної енергії за вільними цінами.

Приклад

Додаток №__

до Договору про постачання електричної енергії

споживачу від _____ р. №__

ПОРЯДОК ЗМІНИ УМОВ ДОГОВОРУ

Умови Договору можуть змінюватися за взаємною згодою Сторін відповідно до норм Цивільного кодексу України та Господарського кодексу України з дотриманням вимог, визначених Законом України «Про публічні закупівлі» (далі — Закон).

Сторона, яка ініціює зміну Договору, надсилає іншій Стороні пропозицію про зміну умов Договору з обґрунтуванням підстав для внесення відповідних змін, до якої додаються:

- 2.1. проєкт Додаткової угоди про зміну умов Договору;
- 2.2. документальне підтвердження підстав для зміни умов Договору у випадках, передбачених цим Додатком.

Сторона, яка одержала пропозицію про зміну Договору, у 20-денний строк після одержання пропозиції повідомляє другій Стороні про результати її розгляду.

Зміну умов Договору Сторони оформлюють шляхом підписання Додаткової угоди, яка набуває чинності з моменту її підписання Сторонами [якщо Сторони не погодять інший термін (строк) набрання чинності Додатковою угодою] та є невід'ємною

частиною Договору.

У разі якщо Сторони не досягли згоди щодо зміни Договору або в разі неодержання відповіді у встановлений строк з урахуванням часу поштового обігу, заінтересована Сторона має право ініціювати процедуру дострокового розірвання або зміни Договору в судовому порядку відповідно до ч. 2 – ч. 4 ст. 652 Цивільного кодексу України.

Істотні умови Договору не можуть змінюватися після його підписання до виконання зобов'язань Сторонами в повному обсязі, крім випадків, передбачених п. 1 – п. 8 ч. 4 ст. 36 Закону.

Істотні умови Договору можуть змінюватися у випадку зміни ціни за одиницю товару (електричної енергії) не більше ніж на 10 відсотків у разі коливання ціни такого товару на ринку, за умови, що зазначена зміна не призведе до збільшення суми, визначеної в договорі. У цьому випадкові зміна ціни за одиницю здійснюється на таких умовах:

7.1. Зміна ціни за одиницю електричної енергії допускається за умови надання Стороною, яка пропонує зміни, документального підтвердження факту коливання ціни електричної енергії на ринку в торговій зоні «ОЕС України» / «Острів Бурштинської ТЕС» (якщо електроустановка споживача приєднана тільки до мереж однієї торгової зони) / в цілому по Україні (у випадку «змішаного живлення»). Таким документальним підтвердженням можуть бути: **(перелік підтвердних документів із зазначенням їхніх назв, а також вимог до форми та змісту тощо)___**.

7.2. Нову (змінену) ціну за одиницю електричної енергії розраховують за формулою: $C_m = C_0 \times \frac{C_{жц}(m-1)}{C_{жц}0} + T^{пер} + T^p + ПДВ$, де C_m — нова (змінена) ціна за одиницю електричної енергії, грн/кВт·год; C_0 — вартість електричної енергії як товару в структурі ціни за одиницю електричної енергії на день укладення Договору (останньої Додаткової угоди про зміну ціни), що включає вартість послуг Постачальника, пов'язаних з постачанням електричної енергії, без урахування регульованих тарифів і ПДВ, грн/кВт·год; $C_{жц}(m-1)$ — обчислена згідно з п. 7.3 цього Додатка середньозважена ціна на РДН і ВДР за місяць, що передує зміні ціни за одиницю електричної енергії, грн/МВт·год;

$C_{жц}0$ — обчислена згідно з п. 7.3 цього Додатка середньозважена ціна на РДН і ВДР за місяць, у якому укладено договір (остання Додаткова угода про зміну ціни), грн/МВт·год; $T^{пер}$ — тариф на послуги з передачі електричної енергії, установлений НКРЕКП, грн/кВт·год; T^p — тариф на послуги з розподілу електричної енергії, установлений НКРЕКП, грн/кВт·год (якщо входить у структуру ціни електричної енергії); ПДВ — податок на додану вартість, який нараховують відповідно до податкового законодавства України та враховують у складі ціни за одиницю

електричної енергії. 7.3. Середньозважену ціну електричної енергії на РДН і ВДР за відповідний календарний місяць (показники $\square\text{СжЦ}\square_{(m-1)}$ та $\square\text{СжЦ}\square_0$) для цілей п. 7.2 цього Додатка визначають як загальну середньозважену ціну електричної енергії, яка склалася на РДН і ВДР за відповідний місяць у торговій зоні, зазначеній у п. 7.1 цього Додатка / в цілому по Україні (за даними офіційного вебсайту ДП «ОПЕРАТОР РИНКУ» — <https://www.oree.com.ua>) і розраховують за формулою:

$$\square\text{СжЦ}\square_n = (\square\text{СжЦ}\square^{\text{РДН}} \times W^{\text{(РДН)}} + \square\text{СжЦ}\square^{\text{ВДР}} \times W^{\text{(ВДР)}}) / (W^{\text{(РДН)}} + W^{\text{(ВДР)}}),$$
 де

$\square\text{СжЦ}\square_n$ — загальна середньозважена ціна електричної енергії на РДН і ВДР за місяць, грн/МВт·год;

$\square\text{СжЦ}\square^{\text{РДН}}$ — середньозважена ціна електричної енергії на РДН за місяць, грн/МВт·год;

$W^{\text{(РДН)}}$ — обсяги купівлі-продажу електричної енергії на РДН за місяць, МВт·год;

$\square\text{СжЦ}\square^{\text{ВДР}}$ — середньозважена ціна електричної енергії на ВДР за місяць, грн/МВт·год;

$W^{\text{(ВДР)}}$ — обсяги купівлі-продажу електричної енергії на ВДР за місяць, МВт·год.

7.4. Нову (змінену) ціну, розраховану відповідно до пунктів 7.2–7.3 цього Додатка, застосовують з першого числа відповідного розрахункового періоду (календарного місяця) і залишають незмінною до його завершення.

Істотні умови Договору можуть змінюватися у випадку зміни регульованих цін (тарифів) і нормативів, які застосовують у Договорі, а саме: тарифу на послуги з передачі електричної енергії та/або тарифу на послуги з розподілу електричної енергії, які враховані в структурі остаточної ціни електричної енергії, що постачають за договором. У цьому випадку зміну ціни здійснюють у такому порядку:

8.1. Підставою для зміни ціни є набрання чинності рішенням НКРЕКП про зміну відповідного регульованого тарифу, що застосовують у Договорі;

8.2. Нову (змінену) ціну за одиницю електричної енергії обчислюють за формулою:

$$\square\text{Ц}_m = \square\text{Ц}_0 + T^{\text{пер}} + T^{\text{р}} + \text{ПДВ},$$
 де

$\square\text{Ц}_m$ — нова (змінена) ціна за одиницю електричної енергії, грн/кВт·год;

$\square\text{Ц}_0$ — вартість електричної енергії як товару в структурі ціни за одиницю електричної енергії на день укладення Договору (останньої Додаткової угоди про зміну ціни), що включає вартість послуг Постачальника, пов'язаних з постачанням електричної енергії, без урахування регульованих тарифів і ПДВ, грн/кВт·год;

$T^{\text{пер}}$ — тариф на послуги з передачі електричної енергії, установлений НКРЕКП, грн/кВт·год;

$T^{\text{р}}$ — тариф на послуги з розподілу електричної енергії, установлений НКРЕКП, грн/кВт·год (якщо входить у структуру ціни електричної енергії);

ПДВ — податок на додану вартість, який нараховують відповідно до податкового законодавства України та враховують у складі ціни за одиницю електричної енергії.

8.3. Нову (змінену) ціну, визначену відповідно до п. 8.2 цього Додатка, застосовують з дня введення в дію відповідного регульованого тарифу згідно з рішенням НКРЕКП,

якщо інше не встановлено чинним законодавством України (у тому числі відповідними рішеннями НКРЕКП).
